

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України про внесення змін до Закону України «Про
судоустрій і статус суддів» щодо переведення суддів

1. Обґрунтування необхідності прийняття акту

В умовах сьогодення мають місце непоодинокі випадки, коли через відсутність суддів із повноваженнями, не здійснюється правосуддя на місцях, тобто суди не працюють, справи не розглядаються в окремих адміністративно-територіальних одиницях, взагалі.

За інформацією із Щорічної доповіді Вищої ради правосуддя за 2019 рік, станом на 1 січня 2020 року штатна чисельність посад суддів апеляційних та місцевих судів, визначена відповідними наказами ДСА України, становить 7039 одиниць, а фактична – 5002 одиниці. Вакантними є 2044 посади суддів. За даними обліку Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, станом на 31 грудня 2019 року, кількість суддів, які пройшли кваліфікаційне оцінювання, становить 3230, з них 3 061 є діючими (не звільнено з посади судді або повноваження судді не припинено). Кількість суддів, які мали повноваження щодо здійснення правосуддя у 2019 році, становила 4987. За інформацією Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, наданою вказаним листом, кількість судів, у яких неможливо здійснювати правосуддя (у зв'язку з відсутністю суддів або закінченням повноважень у суддів, перебуванням у декретній відпустці) – 8; кількість судів, які здійснюють правосуддя за фактичної кількості суддів у них менше 50% граничної кількості – 94; кількість судів, фактична кількість суддів у яких 50% граничної кількості, – 45. ВККС України було заплановано у 2019 році завершити кваліфікаційне оцінювання на відповідність займаній посаді 3 153 суддів, з них кваліфікаційне оцінювання завершено стосовно 933 суддів.

З 2014 року Вищою кваліфікаційною комісією суддів України не проведено жодного конкурсу на переведення суддів місцевих чи апеляційних судів у інші суди, при тому, що чинним Законом така процедура передбачена, у зв'язку з чим судді, які раніше призначались на посади у місцеві суди та мали обґрунтовані очікування згодом бути переведеними, що впливало на вибір ними місцевого суду, до якого подавати заяву на призначення, тривалий час не мають можливості бути переведеними. Вказане призвело до того, що тривалий час значна кількість суддів вимушені винаймати житло та бути розлученими зі своїми сім'ями, втрачаючи соціальні зв'язки у місці свого постійного проживання. Про кількість таких суддів свідчить кількість поданих заяв на переведення у 2019 році у рамках конкурсу, оголошеного Вищою кваліфікаційною комісією суддів, який згодом був нею скасований (249 суддів). Слід зазначити, що суддів, які бажають бути переведеними, значно більше, оскільки за умовами оголошеного у 2019 році конкурсу, у ньому мали право приймати участь лише судді, процедура кваліфікаційного оцінювання яких завершена. У той же час, щодо більше 3000 суддів така процедура на даний час триває, хоча ці судді підтвердили наявність професійної компетентності, успішно здали тести, склали практичні завдання та отримали допустимі бали. Серед таких суддів також існують особи, які бажають бути переведеними до іншого суду того ж рівня.

У запропонованому Проєкті визначаються строки та періодичність оголошення процедури заповнення вакантних посад суддів шляхом переведення. До цього часу ініціювання такого переведення здійснювалось Вищою

кваліфікаційною комісією суддів України за невизначеними у законодавстві критеріями, тобто на власний розсуд. Вказані зміни позбавлять Вищу кваліфікаційну комісію суддів України можливості самостійно визначати періодичність процедури переведення, а також самостійно визначати кількість та найменування вакантних посад, що для нього пропонуватимуться, що зменшить відповідні корупційні ризики.

Норма про те, що подавати заяви про переведення до іншого суду мають право судді, які пропрацювали у суді не менше трьох років, зможе забезпечити швидке заповнення вакансій у місцевих судах, які залишаються незаповненими через відсутність заяв претендентів, оскільки кандидати на посаду судді матимуть обґрунтовані очікування можливості переведення до іншого місцевого суду, за умови відпрацювання визначеного строку. Також вказана норма буде запобігати можливості ініціювання суддею переведення через нетривалий час після призначення на посаду. Тобто введенням такого строку буде додержано справедливий баланс між необхідністю заповнення вакантних посад в місцевих судах, на які кандидати не бажають подавати заяви про призначення, та правом судді бути переведеним до іншого суду після спливу терміну, який він зобов'язаний відпрацювати у суді, до якого був призначений.

Забезпечення проведення окремих конкурсів на посади судді для діючих суддів та кандидатів на посаду судді відповідатиме принципу правової визначеності. Запропоновані процедури дозволять зберегти час та матеріальні ресурси на перевірці рівня професійної компетентності суддів, оскільки такі перевірки передували призначенню судді на посаду чи вже проводились щодо судді в межах кваліфікаційного оцінювання. Крім того, вирішується проблема різного рівня тестових та практичних завдань, які проводились для кандидатів на посаду судді та діючих суддів під час кваліфікаційного оцінювання, оскільки зникає необхідність співставлення результатів оцінювання діючих суддів та кандидатів на посаду судді, які визначаються за різними критеріями. При цьому зникає проблема пропонування на заміщення кандидатами та на переведення діючих суддів різної кількості та найменування посад, що виключає корупційну складову при визначенні Вищою кваліфікаційною комісією суддів переліку та кількості посад, які слід пропонувати окремо для кандидатів на посаду судді та для суддів на переведення.

Надання діючим суддям переваг у заміщенні вакантних посад у судах перед кандидатами на посаду судді також є виправданим, оскільки сприятиме заповненню вакантних посад у місцевих судах, що розташовані в обласних центрах, з більшим рівнем складності та обсягом роботи, досвідченими суддями, які вже пропрацювали у інших місцевих судах трирічний строк. При цьому кількість вакантних посад для кандидатів на посаду судді не зменшиться. Даний проект надасть можливість цим суддям, призначеним на посади у місцеві суди, територіально віддалені від місця їх проживання, возз'єднатись з сім'ями, повернутись до свого житла, що сприятиме підвищенню ефективності їх роботи. Тобто кожний діючий суддя матиме можливість, за наявності відповідної вакансії, бути переведеним у будь-який інший місцевий суд за його бажанням.

Одночасно Проект змін передбачає проведення конкурсу на заміщення вакантних посад суддів місцевих судів, на які діючі судді не виявили бажання бути переведеними, серед кандидатів на посаду судді, що надасть можливість швидко та

ефективно заповнювати вакантні посади. При цьому кандидати на посаду судді виявлятимуть бажання бути призначеними у такі суди, обґрунтовано очікуючи, що зі спливом трьох років матимуть право на переведення.

Порядок заповнення вакансій шляхом переведення суддів у запропонованій редакції створить, у майбутньому після деокупації, можливість заповнення вакантних посад у судах Луганської, Донецької областей та АРК, які тимчасово непідконтрольні органам державної влади України, суддями, які були переведені на інші посади з вказаних судів. Зокрема, рішенням Вищої ради правосуддя № [182/0/15-18](#), ухваленим 25 січня 2018 року, про припинення роботи судів у зв'язку із заходами щодо боротьби з тероризмом у регіоні, на вказаних територіях припинено роботу 84 судів. За діючою редакцією Закону, Вища кваліфікаційна комісія суддів України не зобов'язана оголошувати конкурс на заміщення вакантних посад суддів у судах на вказаних територіях шляхом переведення. Отже, судді, які працювали у судах на територіях, які на сьогоднішній день не підконтрольні Україні, можуть втратити можливість повернутись за місцем свого постійного проживання, незважаючи на те, що повернення таких суддів на роботу у суди за місцем свого колишнього проживання сприятиме більш ефективному здійсненню правосуддя. Ця обставина обумовлюється тим, що судді звикли до специфіки роботи з населенням відповідного регіону, мають практику розгляду спорів, характерних для цього регіону, відновлять свої соціальні (сімейні) зв'язки, вирішать житлові проблеми, які на даний час мають у зв'язку з переїздом в іншу місцевість.

2. Цілі і завдання проєкту Закону

Швидке та ефективне заповнення вакантних посад суддів за рахунок прозорих процедур переведення суддів та призначення суддями кандидатів на посаду судді вперше, що дасть змогу забезпечити громадянам їх право на судовий захист, передбачене ст. 55 Конституції України, та право на справедливий і публічний розгляд кожної справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, відповідно до ч.1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту

Проектом Закону пропонується змінити та доповнити статтю 82 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» положеннями, які дозволять здійснити перевід діючих суддів того самого або нижчого рівня в межах однієї спеціалізації, до іншого територіально розміщеного суду. Законопроектом пропонується запровадження нової норми Закону України «Про судоустрій і статус суддів» статті 82-1, яка врегулює порядок проведення конкурсу у разі переведення судді до іншого суду для уникнення корупційної складової. Також вносяться зміни в частини 1, 8, 13 діючої статті «79. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді», для урегулювання питання конкурсу.

4. Стан нормативно-правової бази в цій сфері правового регулювання

Регулювання правовідносин у вказаній сфері здійснюється:

Конституцією України;

Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування законопроекту після його прийняття

При вступі в силу норма створить можливість ефективно заповнювати вакантні посади в судах, закрити питання завантаження судів та вирішити проблему здійснення ефективного вчасного правосуддя на місцях, зняти напруги в суспільстві.

Положення про те, що подавати заяви про переведення до іншого суду мають право судді, які пропрацювали у суді не менше трьох років, зможе забезпечити швидке заповнення вакансій у місцевих судах, які залишаються незаповненими через відсутність заяв претендентів, оскільки кандидати на посаду судді матимуть обґрунтовані очікування можливості переведення до іншого місцевого суду, за умови відпрацювання визначеного строку. Також вказана норма буде запобігати можливості ініціювання суддею переведення через нетривалий час після призначення на посаду. Тобто введенням такого строку буде додержано справедливий баланс між необхідністю заповнення вакантних посад в місцевих судах, на які кандидати не бажають подавати заяви про призначення, та правом судді бути переведеним до іншого суду після спливу терміну, який він зобов'язаний відпрацювати у суді, до якого був призначений.

Запропонований Проект дозволить усім суддям, незалежно від стадії проходження кваліфікаційного оцінювання, приймати участь у процедурах переведення, що надасть можливість уникнути дискримінації суддів за ознакою проходження чи не проходження ними кваліфікаційного оцінювання, яке триває значний час не з їх вини.

Виконання повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на час її відсутності Вищою радою правосуддя, дозволить реалізувати положення вказаного Проекту і в сучасних умовах відсутності складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, що дозволить у розумні строки після набрання запропонованими змінами законної сили провести відповідні процедури та заповнити вакантні посади в місцевих судах.

Народний депутат України

О.В. Вінтоняк
(Посв.№113)

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ВІНТОНЯК ОЛЕНА ВАСИЛІВНА
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000024D73E00BDF2A901
Дійсний до: 04.08.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 113д9/1-2020/151402 від 07.09.2020

189604